

Egyéb fátlan élőhelyek

Other treeless habitats

OA – Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek

Uncharacteristic wetlands

Natura 2000: –
Cőnotaxonok: –

Definíció: Azon vizes vagy kiszáradó vizes, fásszárú növényzetet nem vagy alig tartalmazó élőhelyeket soroljuk ide, amelyek az A, B, C élőhelyi kategóriákba jellegtelenységük, degradáltságuk, kevertségük, gyomosságuk miatt nem sorolhatók be. A 2-es és 3-as természetességű jellegtelen, illetve nem azonosítható állományokat ide, a 2-es természetességű, de élőhelyileg azonosítható állományokat a megfelelő élőhelybe [A-C] soroljuk, azaz közvetlenül nem számít a másodlagosság, zavartság. Rögzítendő minimális kiterjedésük kb. 100 m², az ennél kisebbeket ne vegyük fel. Az idegenhonos (többnyire inváziós) fajok maximális aránya 50%.

Figyelem: a legtöbb természetesebb vegetációs foltban vannak jellegtelen, illetve kevert fajkészletű foltok, de ezeket nem kell külön O-ként dokumentálni, mert a 3-as, 4-es, 5-ös természetesség is megengedi ilyen foltok 10-30%-os jelenlétét.

Termőhely: Lásd az A, B, C élőhelyeknél.

Állománykép: Igen heterogén, a besorolásnál ne használjuk!

Jellemző fajok: Jellemzőek, uralkodóak a Flóraadat-bázisban indifferensnek nevezett, azaz tágabb cönológiai kategóriákhoz is alig kötődő fajok, pl. nád (*Phragmites australis*), gyékényfajok (*Typha* spp.), pántlikafű (*Phalaris arundinacea*), fehér tippán (*Agrostis stolonifera*), sövényiszulák (*Calystegia sepium*), borzas sás (*Carex hirta*), gilisztaűz varádics (*Tanacetum vulgare*), réti füzény (*Lythrum salicaria*), közönséges lizinka (*Lysimachia vulgaris*), réti bolhafű (*Pulicaria dysenterica*), orvosi ziliz (*Althaea officinalis*), héjakút- és erdei mácsonya (*Dipsacus laciniatus*, *D. fullolum*), fekete nádálytő (*Symphytum officinale*), négyélű, borzas és mirigyés füzike (*Epilobium tetragonum*, *E.*

hirsutum, *E. ciliatum*), réti peremizs (*Inula britannica*), béka- és deres szittyó (*Juncus effusus*, *J. inflexus*), sóskafajok (*Rumex* spp.), vízicsillaghúr (*Myosoton aquaticum*), subás farkasfog (*Bidens tripartita*), magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), őszirózsa-fajok (*Aster* spp.) (de a mocsarakban, nedves gyepekben előforduló növények mindegyike – alárendelt szerepben ugyan – de jelen lehet).

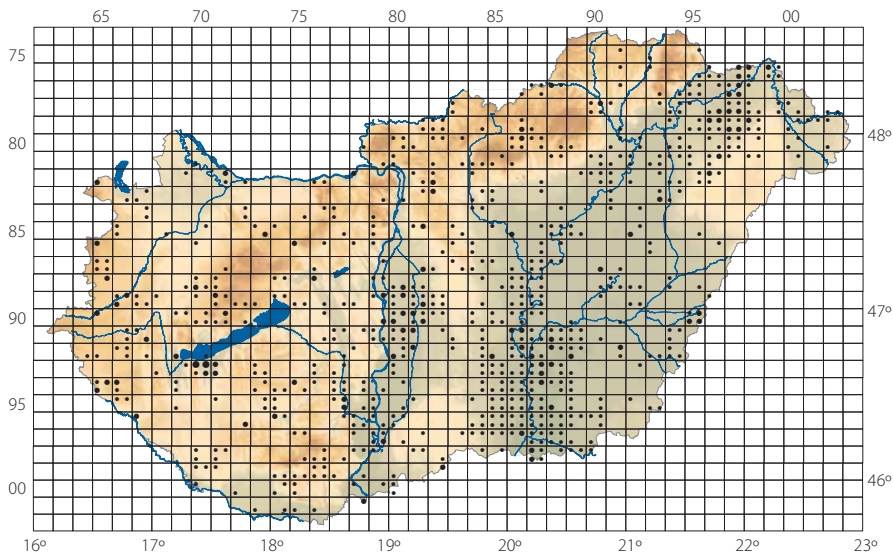
Elterjedés: Becsült hazai összkiterjedése mintegy 6100 ha, de megjegyezzük, hogy a jellegtelen vizes élőhelyek egy részét a megfelelő mocsárkategóriába, főleg B1a-ba, B2-be, BA-ba is sorolhatták a MÉTA térképezés során. Állományainak kétharmada az Alföldön található: a Tiszai-Alföldön 2400 ha, a Dunai-Alföldön 1500 ha. Gyakoribb még a Dunántúli-domb-ságban (1100 ha), ritka a vizes élőhelyekben sokkal szegényebb Kisalföldön (170 ha), Nyugat-Dunántúlon (340 ha), valamint a Dunántúli- (280 ha) és Északi-középhegységben (360 ha).

Vegetációs és táji környezet: Tájji környezetben leggyakrabban jellegtelen gyepeket [OC, OB], nádasokat [B1a], szikes réteket [F2] találni.

Alegységek, idetartozó típusok

(az alegységek átfednek!):

1. Igen kevert fajkészletű (nád, gyékény, sások, füvek, kétszikűek, azaz természetellenesen sokféle cönológiai preferenciájú fajtól álló), zavart vagy regenerálódó mocsár pl. belvizes szántón, víztározók peremén, szennyvizek körül, csatornáknál, locsológödörknél, szélesebb útszéli árkokban.
2. Mocsári fajokból álló, de kevert fajkészletű az állomány, és még gyomos is (őshonos és tájidegen fajok).
3. Kevés és termőhelyközömbös faj által uralt, jellegtelen – regenerálódó vagy degradálódó – állományok. Főként szélsőségesebb termőhelyen elképzelhető, hogy a termőhely alapján besorolható lenne, de fajkészlete teljesen közömbös fajokból áll.
4. Belvizes szántók vagy rizsföldek, tehát antropogén hatás alatt álló élőhelyek nem ruderális pionír növényzete (a mocsárrá válás első lépése).
5. *Typha laxmanni* által uralt, természetes megjelenésű gyékényesek.

- 6. Algás eutróf vizek 1-2 generalista hínárfajjal.
- 7. A pillanatnyilag száraz, de a korábbi időszak vízei miatt még mocsári fajok uralta állományok (még ha szárazabb termőhelyek gyomjaival elegyednek is). Ide tartoznak pl. a *Bidens tripartita* borította kiszáradt mocsarak.

Nem idetartozó típusok:

- 1. Ha az eredeti élőhelytípus még biztosan felismerhető, azonosítható, de nagyon gyomos (a megfelelő [A, B, C] kategóriába sorolandó 2-es természetességgel), pl. *Cirsium arvense*-s magassásos).
- 2. A csak időszakosan vizet kapó, inkább már réti termőhelyű és réti fajkészletű jellegtelen állományok [OB].
- 3. Ha 50%-nál több adventív (többnyire inváziós) lágyszárú fajt tartalmaznak, kivéve a *Typha laxmannii* természetes megjelenésű állományait. [OD, S6].
- 4. A csatornák, vályogvető gödrök, bányatavak, belvizes szántófoltok növényzete nem feltétlenül tartozik OA-ba, csak akkor, ha nem sorolható be valamilyen természetesebb kategóriába! Az egyfajú, száraz nádas is B1a!
- 5. A szárazgyepeket (pl. hegylábi löszgyepeket) beborító nádfoltok OC-be vagy a megfelelő természetes kategóriába sorolandók.
- 6. Az elnádásodó mocsár- és láprétek [D1, D2, D34], az elnádásodó, elnádásodott azonosíthatatlan rétek [OB].
- 7. A jellegtelen monodomináns vagy erősen gyomos nádasok, pl. a halastaviak [B1a].

- 8. Folyók hosszú elöntést kapó, részben ruderalis növényzetű szigeteinek lágyszárú iszapnövényzete [I1], valamint réti jellegű foltjai [OB].

Természetesség: Alig értelmezhető, mert a jobb természetességű állományok már a megfelelő természetes élőhelybe sorolandók. Vegyük figyelembe az élőhely-/termőhelyjelző fajok számát, tömegességét, a gyomok, zavarástűrők, inváziós fajok számát és tömegességét. Figyeljük, hogy a természeteshez képest mennyire csökkent le a fajúsűrűség, azaz hogy mennyire vannak összekeverve az élőhely fajai, vagy éppen mennyire monodomináns foltokat alkotnak még/már. Figyeljük a vízminőséget, a szennyezettséget!

- 5-ös: Nincs ilyen.
- 4-es: Nem tudunk ilyet elképzelni, mert ha ennyire természetes, akkor már eldönthető, hogy milyen élőhely-kategóriához tartozik. Néhány „nagyon jó” faj alapján azonban még ne soroljunk egy állományt 4-esbe!
- 3-as: Fajkészlete jellegtelen, de generalista fajokban nem szegény, és nem a gyomok uralkodnak. Vigyázat: a hármas természetességű vegetációs foltok jelentős része besorolható természetközeli élőhely kategóriába!
- 2-es: Állományalkotó fajokban szegény, jellegtelen élőhelyi kötődésű fajokból álló, szinte csak gyomokat tartalmazó vízi növényzet.

Regenerációs potenciál: Nem értelmezzük, lásd az egyes élőhelyeknél [A-C].

Irodalom: Bagi 1997e, Bodrogközy 1958b, 1962b, Borhidi & Bagi 1997a, 1997b, Borhidi & Járai-Komlódi 1959, Felföldy 1943, 1950, Kárpáti et al. 1965, Kovács M. 1958, 1962a, Kovács J. A. 1995a, 1995b, Margittai 1927, Pietsch 1973, Simon 1960, Timár 1947, 1950a, 1950b, 1954, 1957, Tóth 1960, Ubrizsy 1948, 1961, 1967, Ujvárosi 1940

Molnár Zsolt, Bagi István, Kun András, Lájér Konrád

OB – Jellegtelen üde gyepek

Uncharacteristic mesic grasslands

Natura 2000: –

Cönotaxonok: –

Definíció: Azon üde gyepeket soroljuk ide, amelyek a D, E, F, I élőhelyi kategóriákba jellegtelenységük, degradáltságuk, kevertségük, gyomosságuk miatt nem sorolhatók be. A 2-es és 3-as természetességű jellegtelen, illetve nem azonosítható állományokat ide, a 2-es természetességű, de élőhelyileg azonosítható állományokat a megfelelő élőhelybe [D, E, F, I] soroljuk, azaz közvetlenül nem számít a másodlagosság, zavartság. Rögzítendő minimális kiterjedésük kb. 100 m², az ennél kisebbeket ne vegyük fel. Az idegenhonos (többnyire inváziós) fajok maximális aránya 50%. Figyelem: a legtöbb természetesebb vegetációs foltban vannak jellegtelen, illetve kevert fajkészletű foltok (pl. *Elymus repens* foltok), de ezeket nem kell külön O-ként dokumentálni, mert a 3-as, 4-es, 5-ös természetesség is megengedi ilyen foltok 10-30%-os jelenlétét.

Termőhely: Lásd a D, E, F, I élőhelyeknél.

Állománykép: Igen heterogén, a besorolásnál ne használjuk!

Jellemző fajok: Jellemzőek, uralkodók a Flóraadat-bázisban indifferensnek nevezett, azaz tágabb cönológiai kategóriákhoz is alig kötődő fajok, pl. közösleges tarackbúza (*Elymus repens*), franciaperje (*Arrhenatherum elatius*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*), borzas sás (*Carex hirta*), csomós ebír (*Dactylis glomerata*), gypeses sédbúza (*Deschampsia caespitosa*), fehér tippán (*Agrostis stolonifera*), kakaslábfű (*Echinochloa crus-galli*), kölesfajok (*Panicum* spp.), angolperje (*Lolium perenne*), lándzsás úti-

fű (*Plantago lanceolata*), pasztinák (*Pastinaca sativa*), keserűgyökér (*Picris hieracioides*), gyermekláncfű (*Taraxacum officinale* agg.), vadmurom (*Daucus carota*), mezei katáng (*Cichorium intybus*), kúszó boglárka (*Ranunculus repens*), subás farkasfog (*Bidens tripartita*), négyélű fűzike (*Epilobium tetragonum*), réti peremizs (*Inula britannica*), imolák (*Centaurea* spp.), réti bolhafű (*Pulicaria dysenterica*), sóska fajok (*Rumex* spp.), gillisztaűző varádics (*Tanacetum vulgare*), de a különféle üde és nedves gyepekben [D, E, F és I élőhelykategóriákban] előforduló növények mindegyike – alárendelt szerepben ugyan – de jelen lehet.

Elterjedés: Hazánkban a jellegtelen mocsaranknál gyakoribb, a jellegtelen szárazgyepeknel ritkább élőhely. Jelenlegi hazai kiterjedése mintegy 70 000 ha. Országosan viszonylag egyenletes elterjedésű. A Tiszai-Alföldön van a legtöbb belőle (24 000 ha), de gyakori az Északi-középhegységben (10 000 ha), a Dunántúli-dombságban (7000 ha), a Nyugat-Dunántúlon (9000 ha) és a Dunai-Alföldön (9000 ha) is. Jelenlétük állományai vannak a Kisalföldön (5500 ha) és a Dunántúli-középhegységben (4500 ha). Egyes tájakból értelmezési eltérések miatt hiányozhat, hiszen a mocsár- és láprétek degradált változatai, valamint a regenerálódó belvizes parlagok több élőhelybe is sorolhatók [D34, D2, E1, OB, esetleg OC, sőt homokvidékeken akár H5b].

Vegetációs és táji környezet: Táji környezetében viszonylag gyakran találni jellegtelen száraz gyepeket [OC], nádasokat [B1a], mocsárréteket [D34], üde cserjéseket [P2a].

Alegységek, idetartozó típusok (az alegységek átfednek!):

1. Igen kevert fajkészletű (lápréti, mocsárréti, kaszálóréti és főleg generalista rétfajok uralta, azaz természetellenesen sokféle cönológiai preferenciájú fajból álló), zavart vagy regenerálódó rét pl. felhagyott szántó, degradált legelő, idősebb vetett gyepek, rendszeresen taposott, mélyen kaszált, égetett üde gyepek.
2. Kevert fajkészletű és gyomos állományok (pl. „mocsárrétek”), ahol az eredeti élőhely nem ismerhető fel egyértelműen, és az adventív (többnyire inváziós fajok) borítási aránya kisebb, mint 50%.
3. A pillanatnyilag száraz, de korábban üde, és még ma is réti fajok uralta állományok (még ha szárazabb termőhelyek gyomjaival elegyednek is). Az átmeneti esetekben a nagyobb borítású fajcsoport alapján döntünk, pl. 60% réti, 40% szárazgyepi faj [OB], 60% generalista, 30% réti, 10% szárazgyepi faj [OB].